

گفت‌وگویی صبا با علیرضا دهقان کارگردان و تهیه‌کننده مستند ایساتیس

روایتی از تاریخ به زبان طبیعت

که ببینیم برای فیلمبرداری مان چه شرایطی آنجا وجود دارد و اینکه آیا در روایت‌های فیلمنامه ما می‌گنجد یا نه! به همین خاطر پروژه تحقیق کمی طولانی شد.

تاثیر کرونا بر پروسه تولید اثر شما چه بود؟

یک سال از پروسه تولید ما همزمان با پاندمی کرونا بود و این خیلی کار ما را دشوار کرد. یکسری از سکانس‌ها، بخش ضبط نریشن و پسا تولیدمان به زمان کرونا خورد و اگر این شرایط پیش نمی‌آمد مسلماً فیلم ما زودتر آماده می‌شد و می‌توان گفت که کرونا به نوعی یک سال فیلم ما را عقب انداخت.

این فیلم از نظر تهیه و تولید از چه امکاناتی برخوردار بوده است؟

به این دلیل که ایساتیس یکی از پرهزینه‌ترین فیلم‌هایی بود که در سینمای مستند ساخته شده ما عملاً نتوانستیم در بحث اسپانسرینگ موفق عمل کنیم. یعنی به دلیل اینکه تولید این فیلم به نوعی در رده‌بندی بودجه‌ها جزو تولید مستند فاخر به حساب می‌آمد عملاً سرمایه‌گذاران چندانی تمایل نداشتند که وارد این ماجرا شوند. پرهزینه بودن مستند ایساتیس نیز به دلیل این بود که بازسازی داشت، مانژدیک به ۱۷۰ نفر عوامل داشتیم، پروسه تولیدمان طولانی بود، طراحی دکور، هنرور و بازیگر داشتیم و علاوه بر اینها تولید فیلم مستند در شهرستان هم به شدت دشوار بود. در نهایت کار در بخش خصوصی خودمان شکل گرفت و خودم سرمایه‌گذار کار بودم و به همراه خانم صحرایی که همسرم هستند دو نفره این کار را تهیه کردیم. این مستندها که هزینه تولید آن‌ها بسیار بالاست معمولاً توسط نهادهای دولتی ساخته می‌شوند که یک نمونه را می‌توان مستند «باد صبا» عنوان کرد که آلبرت لاموریس آن را به سفارش محمدرضا پهلوی ساخت. از آنجا که بودجه این مستندها به اندازه ده یا بیست اثر است اکثر فیلمسازان به دلیل هزینه و زمانبر بودن تولید به سراغ آن‌ها نمی‌روند و نمونه‌های خارجی که اینگونه ساخته می‌شوند هم با حمایت چندین کمپانی به تولید می‌رسند و در ایران ساخت چنین آثاری بسیار سخت است. ما نتوانستیم فقط در پس تولید کار حمایتی جزئی از سازمان فرهنگی و هنری شهرداری دریافت کنیم و عملاً می‌توانم بگویم که ۹۰ درصد بودجه کار شخصی بوده است.

در حال حاضر که کار به اتمام رسیده آیا میراث فرهنگی

گروه هنر و تجربه این روزها مستند ایساتیس به کارگردانی علیرضا دهقان را به اکران گذاشته و علاقه‌مندان مستند را به تماشای اثری تاریخی و فرهنگی از ایران عزیزمان فرا می‌خواند. خبرنگار صبا گفت‌وگویی با این مستندساز داشته که در ادامه می‌خوانید.

مریم عظیمی
گفت‌وگو

علیرضا دهقان:

هدف ما افزایش آگاهی نسبت به زندگی در این منطقه بود

در ابتدا از ایده شکل‌گیری این اثر بگوئید.

فکر می‌کنم حول و حوش سال ۹۲ یا ۹۳ بود که به ذهنم رسید کاری راجع به تاریخ، فرهنگ و جغرافیای ایران بسازم که بر روایتی جذاب برای مخاطبان ایرانی و خارجی متمرکز باشد. ایساتیس روایت بخشی از فرهنگ ایران از زبان چهار عنصر آب، آتش، باد و خاک است که در روایت فیلمنامه آورده شد. در وهله اول قرار بود این فیلم درباره چند استان ساخته شود اما بنا به دلایلی فقط روی استان یزد متمرکز شدم. در آن زمان متوجه شدم که یزد قرار است ثبت جهانی شود و اوایل شروع کار ما بود که یزد به عنوان اولین شهر ایران در یونسکو به عنوان یک مجموعه شهری تاریخی ثبت جهانی شد. این اتفاق انگیزه‌ام را بیشتر کرد. فیلمنامه‌ای که نوشته بودم داستان آب، باد، خاک و آتش بود که هر کدام روایت خود را در این منطقه بیان می‌کردند. در زمان نگارش فیلمنامه این نکات را در ذهن داشتم که اگر ما بخواهیم از زبان باد به شهر یزد نگاه کنیم، یزد شهر بادگیرهاست، اگر بخواهیم از زبان خاک حرف بزنیم یزد اولین شهر خشت و خام دنیا است، اگر بخواهیم از زبان آب درباره یزد حرف بزنیم، یزد شهر قنات‌هاست و به دلیل وجود زرتشتیان از دیرباز در این سرزمین داستان آتش هم می‌تواند روایت شود. بنابراین سعی کردم داستان ایران را در یزد روایت کنم و چهار عنصر را در این شهر به عنوان یک شهر تاریخی دنبال کنم.

موضوع دیگری هم از فیلم‌های قبلی‌ام در ذهن بود که به محیط زیست مربوط می‌شد؛ اینکه انسان چقدر با محیط زیست تعامل دارد و در این ارتباط چقدر به محیط زیست آسیب زده است. یزد برای پرداختن به این موضوع انتخاب بسیار خوبی بود چرا که به عنوان یک شهر تاریخی و میراثی که الان مورد توجه سازمان یونسکو و گردشگران است بحث همزیستی مسالمت آمیزش با طبیعت در این سال‌ها مورد خدشه قرار گرفته و با حضور کارخانه‌های متعدد کاشی و فولاد که

صنایع پر مصرفی در بحث آب هستند هارمونی طبیعتی که این شهر سال‌ها آن را حفظ کرده بود و مردم آن‌جا با استفاده از آب قنات‌ها و ابزارهایی اینچنین با آن طبیعت خسیس همزیستی داشتند کم‌کم از بین رفته است. در واقع توسعه صنعت در این شهر هارمونی زیست طبیعی را از بین برده و ممکن است همین شهر چند هزار ساله در آینده‌ای نزدیک با خطر مواجه شود. ما در «ایساتیس» اشاره کوچکی به این موضوع هم داریم.

اسم ایساتیس از کجا به ذهن تان خطور کرد و علت این انتخاب چه بود؟

ایساتیس اسم قدیم شهر یزد است و برخی می‌گویند که ریشه یونانی دارد. از طرفی چون نمی‌خواستیم اسمی انتخاب کنیم که در نگاه اول مخاطب متوجه شود که اصلاً ایساتیس یعنی چه و یا کجاست و اینکه ابتدا فیلم را ببینند و بعد به پاسخ برسند، سعی کردم فیلم را به این سمت و سو بیاورم. چون به هر حال اقلیم و جغرافیای من همان ایساتیس یعنی شهر قدیم که شامل شهرهایی مثل یزد، میند، ابرکوه، خاتم، اردکان و باقی می‌شود و در واقع جغرافیای استان یزد است به همین دلیل من ایساتیس را انتخاب کرد. یزد دومین شهر تاریخی دنیا و اولین شهر خشت خام است و در این شهر می‌توانستیم داستان چهار عنصر را به خوبی تعریف کرده و یک بازگشت و رجعتی به گذشته داشته باشیم و به ادامه روایت تاریخی خودت در آن بپردازیم.

پروسه تحقیقات تان در مورد این اثر چگونه بود؟

تولید این کار حدوداً ۴ سال طول کشید اما اینکه ما دقیقاً چه مقدار روی تحقیقات متمرکز بودیم فکر می‌کنم شاید تقریباً به یک سال بوده است که یک بخش این تحقیقات در پروسه پیش تولید بود و بخش دیگر در پروسه تولید... چون ما باید لوکیشن‌هایی را بر حسب آن روایات معرفی می‌کردیم و بازیابی لوکیشن انجام و تایید می‌شد. ما مقطعی در پژوهش‌ها نیاز به شناسایی یک سری لوکیشن‌ها داشتیم

